

PROJEKTY A VÝSTUPY KABINETU RUKOPISOV, STARÝCH A VZÁCNÝCH TLAČÍ UKB VO VEDECKOM ZBORNÍKU KNIHA

BARBORA VYCHYTILOVÁ – NELA VRTOCHOVÁ

Pri príležitosti 50. výročia vedeckého zborníka *Kniha* by sme radi zhrnuli uplynulú spoluprácu s Kabinetom rukopisov, starých a vzácných tlačí Univerzitnej knižnice v Bratislave a vyzdvihli dôležitosť spoločného úsilia pri výskume dejín knižnej kultúry. V prvej časti príspevku sa budeme venovať zastúpeniu publikačnej činnosti pracovníkov tohto kabinetu a v druhej spomenieme konferencie, ktoré sa konali v UKB, ktorých výstupy boli publikované v zborníku *Kniha*.

Kabinet rukopisov, starých a vzácných tlačí Univerzitnej knižnice v Bratislave, ktorý minulý rok oslávil už svoje 70. výročie svojho založenia, začal svoje príspevky do vedeckého zborníka *Kniha* uverejňovať od roku 1977. V tomto období sem prispieval literárny historik, vedec, bibliograf a zakladateľ Kabinetu rukopisov, starých a vzácných tlačí, doktor Imrich Kotvan s prácami z oblasti inkunábulistiky. Patria sem 3 príspevky o inkunábulách zachovaných v knižniciach v Bardejove, Banskej Bystrici a v Trnave. Ide o výstupy Národného programu výskumu a spracovania inkunábul prepojeného s celosvetovým súpisom inkunábul *Gesamtkatalog der Wiegendrucke*.

Vedenie kabinetu v nasledujúcom desaťročí prebrala jeho dcéra, doktorka Eva Frimová, ktorá v čase svojho pôsobenia v UKB (od roku 1982 do roku 1992) uverejnila v zborníku *Kniha* recenziu s názvom *Dokončená Čaplovičova Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700*. Začiatkom 90. rokov ju vo vedení vystriedala súčasná vedúca kabinetu, pani doktorka Klára Mészárosová. Jej príspevky z tohto obdobia s názvom *Pamätník Mateja Holku a Katalóg jezuitskej knižnice v Banskej Bystrici z roku 1778* sa venujú rukopisom z 18. storočia. Od roku 1997 do zborníku prispievala aj ďalšia pracovníčka kabinetu, doktorka Michaela Kujovičová, neskôr Sibylová. Jej rané príspevky sa venovali dejinám knižnej kultúry v 17. – 19. storočí, Patria sem: *Vydávanie latinskej príležitostnej poézie na Slovensku v 17. storočí*, *Analýza svetskej produkcie škarniclovej tlačiarne v Skalici*, či *Latinská produkcia exulantskej tlačiarne v Trenčíne*.

Najpočetnejšie zastúpenie kabinetu na stránkach vedeckého zborníka *Kniha* bolo v rokoch 2004 – 2013. Zaslúžili sa o to publikačné výstupy, ktoré vznikli pri výskume tlačí 16. storočia v rámci celoslovenského projektu *Generálny katalóg tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska*. Do spomenutého obdobia radíme aj práce vedúcej kabinetu, doktorky Kláry Mészárosovej, *Rukopis z knižnice kláštora piaristov v Leviciach* a *Neznáma tlač Valentína Ecka*, v ktorej nás informuje o objavení neznámeho vydania tlače

svadobnej poézie, vytlačenej v Krakove v roku 1516. Doktorka Michaela Kujovičová so svojím výskumom fuggеровských kníh vyvracia vo svetle nových zistení dlho zaužívané hypotézy o ich uložení na hrade Červený kameň. Práce sú uverejnené pod titulmi *Nové poznatky o fuggеровských knihách na Slovensku a Fuggеровské knihy a Ostrihomská kapitula v Trnave*. Vďaka rozšíreniu kabinetu o nové pracovníčky môžeme k tejto dekáde pripísať aj práce magisterky Zity Pappovej, neskôr Perleczkej a promovanej knihovníčky Vlasty Okoličányovej. Magisterka Pappová napísala prácu s názvom *Význam vedeckej a spisovateľskej činnosti Augustína Kubíniho*, v ktorej približuje históriu rodu Kubíniovcov, rodový erb a spomenutého príslušníka a horlivého učenca Augustína Kubíniho, žijúceho v druhej polovici 18. storočia. V práci *Prírodné vedy a medicína v dielach Galeotta Marzia* sa venuje prírodovedným prácam tohto humanistického vzdelanca. Promovaná knihovníčka Vlasta Okoličányová prispievala do zborníka od roku 2008 do roku 2012. Jej prvý príspevok mal názov *Vzácné vydanie diela „Pannoniaeluctus“ – „Smútok Uhorska“*. Ide o zbierku básní, elégií a epigramov a o baladu nad osudom Uhorska po porážke v bitke pri Moháči v r. 1526, ktorej iniciátorom bol už spomenutý humanista Valentin Eck a ktorej prvé vzácné vydanie vlastní UKB. Ďalšie jej štúdie sa venovali opisu trencianskych kúpeľov chirurga a kúpeľného majstra Karola Seidlera, rukopisu Gašpara Pilca o spustošení Dobšinej Turkami a *Príspevkom slovenských lekárov a prírodovedcov v nemeckom periodiku Miscellanea physico-medico-mathematica*. Jej nasledujúca práca reflektuje česko-slovenské vzťahy na príklade dvoch českých postíľ zo 16. storočia, jednej katolíckej a jednej protestantskej.

V zatiaľ poslednom desaťročí v zastúpení kabinetu dominujú štúdie doktorky Michaely Sibylovej, v ktorých sa špecializuje najmä na tlač 16. storočia s ich charakteristikou a dobovými zaujímavosťami. Patria sem *Portrét ako exlibris*, kde približuje funkciu a podobu takéhoto exlibrisu, *Denník lekára Wolfganga Müllera z Jáchymova a jeho pôsobenie na Slovensku* ako príklad ego-dokumentu s fenoménom hviezdnych tabuliek, tzv. efemerid a *Odborné schematické ilustrácie v právnických tlačiach 16. storočia*, teda zobrazenie príbuzenských vzťahov na ilustráciách rodostromov pokrvného príbuzenstva a švagrovstva. Medzi publikačné výstupy s témou dejín knižníc patria príspevky doktorky Sibylovej o knihách Leopolda Pálfiho (1716 – 1773) vo fonde Univerzitnej knižnice v Bratislave a o tlačoch z prírodných vied v knižnici bratislavského jezuitského kolégia, kde približuje matematické a astronomické tlače. V zborníku *Kniha 2014* sa nachádza aj príspevok magisterky Zity Perleczkej *Knižný dar Jozefa Bellaia Univerzitnej knižnici v Bratislave* o rôznorodej zbierke Jozefa Bellaia, ktorú získal od rodiny Csaradovcov a ktorú daroval Univerzitnej knižnici v Bratislave v roku 1924. Vo svojom poslednom príspevku z roku 2016 s názvom *E Bibliotheca Mandelliana* magisterka Perleczká pátra po pôvodnom majiteľovi početnej osobnej knižnice z 18. storočia, dnes roztrúsenej po celom svete.

V čísle z roku 2020 nájdeme aj článok od magisterky Alexandry Ballovej *Cenzúra tlače podľa pátra Koniáša na príklade kníh zo zbierok Univerzitnej knižnice v Bratislave*. Tento horlivý jezuitský kňaz, kazateľ a misionár ako predstaviteľ násilnej rekatolizácie bol zodpovedný za vyhľadávanie a likvidáciu kacírskych a závadných kníh.

Zatiaľ posledný príspevok v zborníku pochádza z minulého roka od doktorky Sibylovej *Ján Bastner – slovenský humanista pôsobiaci v Čechách a jeho znovujavená dišputácia*, kde približuje banskobystričského rodáka študujúceho v Prahe na Karlovej univerzite

na začiatku 17. storočia, spoločne s jeho dielom, ktoré sa chybnou katalogizáciou konvolútu považovalo za nezvestné.

Od 90. rokov 20. storočia sa podoba vedeckého zborníka *Kniha* zmenila. Začali sa v ňom uverejňovať príspevky z konferencií, ktorých cieľom bolo podať komplexný prehľad o knižnej kultúre regiónov. Prvá takáto konferencia sa konala v dňoch 26. – 27. septembra 1991 v priestoroch Univerzitnej knižnice v Bratislave. Bola venovaná dejinám bratislavských tlačiarň v rámci podujatí k 700. výročiu udelenia mestských privilégií mestu Bratislava. Súčasťou konferencie bola výstava bratislavských tlačí pod názvom *Posonii typis*. Príspevky z konferencie vyšli v zborníku *Kniha '93 – '94*.

Na medzinárodnej vedeckej konferencii, ktorá sa uskutočnila v Univerzitnej knižnici v Bratislave v dňoch 8. – 10. apríla 2014 odzneli aj príspevky uverejnené v zborníku *Kniha 2014*. Názov tejto konferencie bol *Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore*. Konferencia aj zborník sa niesli v znamení troch významných výročí – 60. výročia novodobých dejín SNK, 95. výročia vzniku UKB a 40 rokov vydávania vedeckého zborníka *Kniha*.

Na záver môžeme konštatovať, že za 50 rokov existencie zborníka *Kniha* v ňom bolo uverejnených 26 vedeckých štúdií siedmich odborných pracovníkov Kabinetu rukopisov, starých a vzácných tlačí. Medzi spoločné projekty radíme dve konferencie na pôde Univerzitnej knižnice v Bratislave a participovanie na Generálnom katalógu tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska.

K dovŕšeniu okrúhleho jubilea srdečne gratulujeme a tešíme sa na ďalšiu spoluprácu.

Stručný prehľad príspevkov Kabinetu rukopisov, starých a vzácných tlačí UKB vo vedeckom zborníku *Kniha* 1974 – 2023

1974 – 1983

PhDr. Imrich Kotvan, CSs.:

Kniha '77: Inkunábuly v Bardejove

Kniha '78: Inkunábuly v Banskej Bystrici

Kniha '82: Inkunábuly v Trnave

1984 – 1993

PhDr. Eva Frimmová, DrSc.:

Kniha '87: Recenzia: Dokončená Čaplovičova Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700

PhDr. Klára Mészárosová:

Kniha '93 – '94: Pamätník Mateja Holku

1994 – 2003

PhDr. Klára Mészárosová:

Kniha '95 – '96: Katalóg jezuitskej knižnice v Banskej Bystrici z roku 1778

Mgr. Michaela Kujovičová, PhD.:

Kniha '97 – '98: Vydávanie latinskej príležitostnej poézie na Slovensku v 17. storočí so zvláštnym zreteľom na levočskú tlačiareň

Kniha 2001 – 2002: Analýza svetskej produkcie škarnicovskej tlačiarne v Skalici Latinská produkcia exulantskej tlačiarne v Trenčíne

2004 – 2013

PhDr. Klára Mészárosová:

Kniha 2006: Rukopis z knižnice kláštora piaristov v Leviciach

Kniha 2013: Neznáma tlač Valentína Ecka

Mgr. Michaela Kujovičová (Sibyllová), PhD.:

Kniha 2004: Nové poznatky o fuggerovských knihách na Slovensku (Darovala Františka Pálfiová prievádzským piaristom knihy z fuggerovskej knižnice)

Kniha 2005: Fuggerovské knihy a ostrihomská kapitula v Trnave

Mgr. Zita Pappová (Perleczká):

Kniha 2010: Význam vedeckej a spisovateľskej činnosti Augustína Kubíniho

Kniha 2011: Prírodné vedy a medicína v dielach Galleota Marzia

Prom. knih. Vlasta Okoličányová:

Kniha 2008: Vzácne vydanie diela „Pannoniaeluctus“ – „Smútok Uhorska“ zo 16. stor. v Univerzitnej knižnici v Bratislave

Kniha 2009: Krátky opis trenčianskych kúpeľov z pera chirurga a kúpeľného majstra Karola Seidlera z konca 18. storočia

Kniha 2010: Rukopis Gašpara Pilca *Brevis narratio devastationis et direptionis oppidi Topsche per Turcos factae*

Kniha 2011: Príspevky slovenských lekárov a prírodovedcov v nemeckom periodiku *Miscellanea physico-medico-mathematica...* 1727 – 1730 (Pokračovanie tzv. „Vratislavských análov“ 1716 – 1726)

Kniha 2012: Slováci ako autori pozdravných veršov, adresáti, prekladatelia a posesori českých pošt 16. storočia

2014 – 2023

Mgr. Michaela Sybilová, PhD.:

Kniha 2014: Portrét ako exlibris

Kniha 2015: Denník lekára Wolfganga Müllera z Jáchymova a jeho pôsobenie na Slovensku

Kniha 2016: Knihy Leopolda Pálfiho (1716 – 1773) vo fonde Univerzitnej knižnice v Bratislave

Kniha 2019: Tlače z prírodných vied v knižnici bratislavského jezuitského kolégia

Kniha 2022: Odborné schematické ilustrácie v právnických tlačiach 16. storočia – arbor consanguinitatis, arbor affinitatis

Mgr. Zita Perleczká:

Kniha 2014: Knižný dar Jozefa Bellaia Univerzitnej knižnici v Bratislave

Kniha 2016: E Bibliotheca Mandelliana

MPhil. Alexandra Ballová:

Kniha 2020: Cenzúra tlače podľa pátra Koniáša na príklade kníh zo zbierok Univerzitnej knižnice v Bratislave

Mgr. Nela Vrtochová

Univerzitná knižnica v Bratislave,
nela.vrtochova@ulib.sk

Vyštudovala FFTU v Trnave, odbor História. V súčasnosti pracuje v Kabinete rukopisov, starých a vzácných tlačí v Univerzitnej knižnici v Bratislave, kde participuje na bibliografickom spracovávaní a výskume tlačí 17. storočia.

Mgr. Barbora Vychytilová

Vyštudovala FFTU v Trnave, odbor Klasické jazyky. Pracovala od 2015 – 2024 v Univerzitnej knižnici v Bratislave.